

DE GEMENE WEIDESTRAAT OP HET SIJSEELSE VANAF DE VROEGE MIDDELEEUWEN

M. CAFMEYER

Zoals veel geboren Sint-Kruisenaars kon ik reeds als schoolgaand kind de *Minneweestraat*, in noordelijke richting, tot aan Koolkerkdorp volgen. Dit is de weg vanaf de Doornhut — kruispunt met de Moerkerkse steenweg — voorbij de Leegweg en het Spijkerwegeltje, over de Polderstraat en de brug van het vaartje, verder langsheen de Gemene Weidestraat tot aan de Damse vaart. Met het overzetbootje kwamen wij op het grondgebied Koolkerke, waar we de onderbroken Gemene Weidestraat volgden tot aan Koolkerke-dorp.

Ten zuiden van de Doornhutstraat leerde oom Emiel, hoofdonderwijzer en landmeter, ons een afgesloten vak van de Gemene Weidestraat kennen: de Bosdreef ten westen van het kasteel *Puidenbroek*, tussen de Brieversweg en de Maalse steenweg. Over de steenweg volgden wij verder zuidwaarts de vergroeiende oude straat, midden geelbloeiende brem en struikgewas, ten oosten van het oud leengoed *Ter Lo*, tot aan de oude Sijselestraat op de grensscheiding met de gemeente Assebroek. De *Beëweg* van Sint-Kruis naar O.-L.-Vrouw van Assebroek liep, in zuidelijke richting, gedeeltelijk over de Gemene Weidestraat.

vanaf de Gemene Weidebeek tot dichtbij de nu verdwenen spoorweg Brugge-Eeklo.

Kortom, wij volgden welhaast de volledige eeuwenoude straat vanaf de Gemene Weide bij het Sint-Trudoleitje te Assebroek, tot bij het dorp te Koolkerke. Met een lengte van ruim twaalf kilometer loopt ze voor het grootste deel over het grondgebied van de gemeente Sint-Kruis, zowel over het zuidelijk zandig gebied als over de noordelijk gelegen watering van de Broek of de middeleeuwse oude kustvlakte.

Na de tweede wereldoorlog begon men zowel te Sint-Kruis als te Assebroek talrijke nieuwe straten met woonwijken aan te leggen, zodat de Gemene Weidestraat niet alleen verbrokkeld, maar op sommige plaatsen gewoon van de kaart weggeveegd werd. Dit was voor mij een aansporing om geschiedkundige gegevens, met betrekking tot die straat en tot de vroegmiddeleeuwse ontwikkeling van het overstromingsgebied van Sint-Kruis op te zoeken.

De overstromingsvlakte in het noorden van Sint-Kruis.

De primitieve parochie Sijsele — op de rand van Zand- en Polderstreek — strekte zich uit over de latere landelijke parochies Oedelem, Assebroek en Sint-Kruis. Het westelijk gedeelte van laatstgenoemde zou later de Brugse parochie Sint-Anna gaan vormen. De O.-L.-Vrouwparochie te Brugge, waaruit later de parochies Sint-Katerine, Sint-Gillis en Koolkerke zouden worden afgescheiden, werd eveneens uit het oude Sijsele genomen¹. Sijsele is het oorspronkelijke domein waarvan al deze parochies een afsplitsing zijn.

De naam *Sijsele* (naam op *-zele*) laat reeds de oude herkomst vermoeden. Volgens prof. M. Gysseling beginnen de namen op *sali* reeds in de 5de eeuw na Chr.: er zijn voorbeelden bekend in het Franse taalgebied (Basseux, Linzeux e.a.); zij blijven productief tot in de 9de eeuw. Sijsele moet in de Merovingische of vroeg-Karolingische tijd ontstaan zijn².

1. E.I. STRUBBE, *De parochies te Brugge vóór de XIIde eeuw* in *Album English*, (Brugge 1952), 360.

2. Vriendelijke mededeling van prof. M. Gysseling.

Het is wellicht van belang eerst een vlug overzicht te schetsen van het noordoostelijk gedeelte van de primitieve kustparochie Sijsele, dat zich duidelijk onderscheidde van het zuidelijk deel, de Zandstreek.

Dat noordelijk deel — de latere watering van de Broek — dankt zijn ontstaan aan de overstroming van de zee tijdens de vroege middeleeuwen (Duinkerke-2-transgressie)³. En dààr is op het einde van de 9de eeuw een domein, *Gera* (waarvan de naam later door de parochienaam Sint-Kruis werd verdrongen), van het oude Sijsele afgesplitst geworden⁴.

De kustvlakte kunnen we ons voorstellen als een waddenlandschap. Dit vlakke gebied zou ongeveer tot aan de hoogtelijn van 4,50 m overstroomd geweest zijn. Wij moeten echter nadruk leggen op «ongeveer». De hoogtelijn 5 m kronkelt wel even bevoornden de kerk van Sint-Kruis, doch een kilometer meer oostwaarts, voorbij de «Bergen», zwenkt ze golvend zuidwaarts tot bij de Briewersweg ten noorden van het kasteel te Male. Waar dan midden die wadenvlakte de noordergrens van het Sijseels gebied precies zou komen te liggen was vanzelfsprekend niet te voorzien. Men mag veronderstellen dat de toenmalige kustlijn ongeveer de kronkelende Romeinse heerweg volgde, d.i. de Hoogstraat en de Langestraat te Brugge, en verder te Sint-Kruis de *Aardenburgsche heerweg* die langs de *Bergen* liep — «versus septentrionale de montibus» (1366), «*juxta parvos montes*» (1369-1418)⁵. Deze kleine bergen, bij uitzondering «hoog dycx» genoemd⁶, kunnen wij best met de Hoge Dijken te Roksem vergelijken; zij vormen als binnenduinen een natuurlijke belemmering voor verdere overstroming aan de rand van de Zandstreek tegenover de Polder.

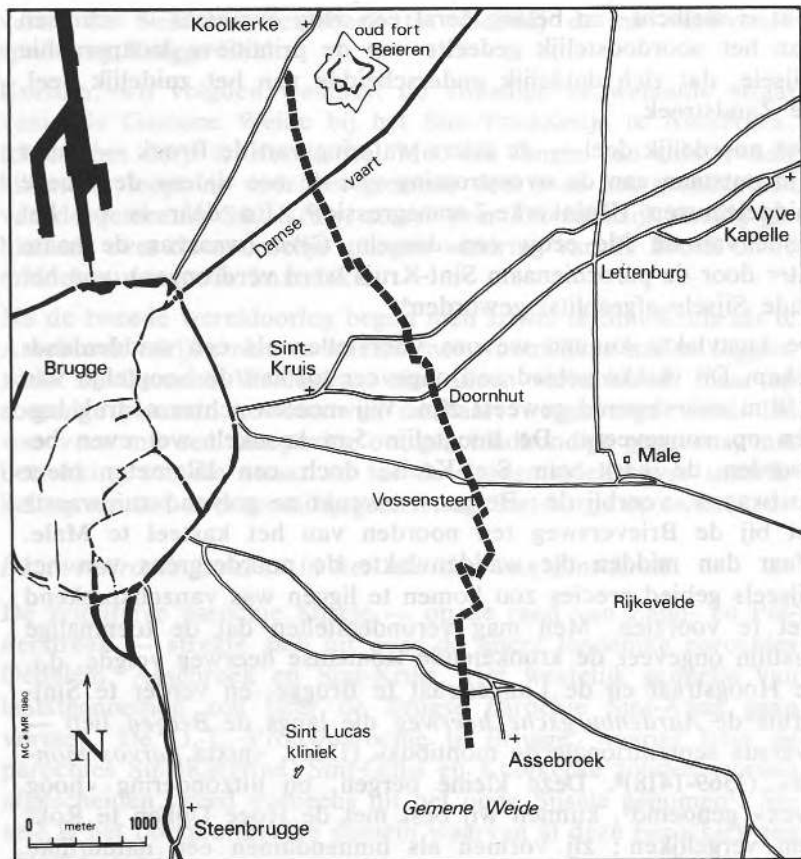
3. J. AMERYCKX, *De ontstaansgeschiedenis van de zeepolders in Biekerf*, 60 (1959) 377.

4. E.I. STRUBBE, *a.w.*, 375.

5. Rijksarchief Brugge (RAB), charters bl. nr. 3285, a^o 1366; bl. nr. 4453, a^o 1369; Cart. Sint-Kruis, f° 54 v. Zie ook: RAB, Cart. St.-Kruis, f° 82, a^o 1372: «*bezuden den berghe*»; RAB, Paele, f° 105: «*met den zuudhende aen den Aardenburgschen heerwegh die nevens de berghen loopt*».

6. RAB, Sijsele, reg 157, f° 86: «*an de hooch dycx gheheeten de berghen*».

De Gemene Weidestraat op het Sijseelse

Algemeen overzicht van het tracé van de Gemene Weideweg : van Assebroek tot Koolkerke.

Bij het einde van de vroegmiddeleeuwse transgressie werden, vanaf de achtste eeuw, grote delen van de schorrevlakte langzaam droog en er ontstond een zoute vegetatie, geschikt voor schapenteelt. Tot in de negende eeuw worden in de oorkonden uitsluitend «marisci» vermeld in onze kuststreek; zoute schorren waarop, meestal door abdijen, schapen gekweekt werden⁷. Blijkbaar hebben echter ook de bewoners uit de streek zelf van de nieuwe gronden gebruik gemaakt. In het zuidelijke zandige Sint-Kruis bezat de Gentse Sint-Baafsabdij bij voorbeeld wel een hoeve, doch in de noordelijke schorrevlakte vonden wij haar niet als eigenaar vermeld. De bewoners van het gebied in de zandstreek zullen vermoedelijk zelf de rijpe schorren als schaapsdrift geëxploiteerd hebben, om dan later, naarmate de botanische samenstelling veranderde, hun rundvee langs een *gemene weidestraat* te drijven.

In de eerste helft van de 11de eeuw had een nieuwe overstroming plaats: de zee drong vanuit het noordoosten bij de huidige Nederlandse grens het land binnen. Toen werden, volgens prof. A. Verhulst, Lapscheure en Moerkerke (en vermoedelijk ook de noordoostelijke grens van het aanpalende Sint-Kruis) door deze overstroming *niet* getroffen⁸. Dit was echter wel het geval een honderd jaar later, omstreeks 1134, toen een heviger fase een aanvang nam met de doorbraak van de Zwinkreek, waardoor zelfs tot in het noordoosten van Sint-Kruis enkele natuurlijke geulen vanuit het Zwin gevormd werden⁹.

Om deze overstroming te beperken werd de kreek van het Zwin afgezoomd door een dijk, bestaande uit verschillende dijkstukken¹⁰. In de noordoosthoek van Sint-Kruis werd vermoedelijk toen ook een kleinere dijk, de zgn. *Oostdijk*, opgeworpen ten einde het Oudland met de vroegste nederzettingen en het aanpalende Middelland met de verspreide hofsteden tegen verdere

7. A. VERHULST, *Het landschap in Vlaanderen*, (Antwerpen 1964), 14-15.

8. A. VERHULST, *a.w.*, 31.

9. J. AMERYCKX, *Ontstaan en evolutie van het Zwin in België* in *Natuurwetenschappelijk Tijdschrift*, 34 (1953) 99-114.

10. J. AMERYCKX, *De ontstaansgeschiedenis van de zeepolders*, 388.

overstroming te vrijwaren¹¹.

Dit noordwestelijk beschermd gebied was in de 11de eeuw reeds in cultuur gebracht. Deze vaststelling steunt op de oorkonde van 31 oktober 1089 waarbij graaf Robrecht van Vlaanderen de stichting van de heerlijkheden het Proosse en het Kanunnikse bevestigt, de proost van Sint-Donaas tot erfelijk kanselier van Vlaanderen benoemt en de privileges uitbreidt ; ook werden hem de tienden in verscheidene dorpen toegezegd¹². Eén van deze dorpen was Sint-Kruis, want sinds eeuwen behoort het dorp, in de omgeving van de kerk, tot het Kanunnikse. Verder ressorteren uitgestrekte landerijen in de Broek onder het Proosse, waaronder «XLVI mesure diurne et vnum curtile», nl. het leengoed *de Spijker*, west van de Oostdijk, met hofdreef en Spijkerwegel¹³.

Spijts deze grote elfde-eeuwse grondverdeling is de oude percelering van het Sijseelse gebied (in de watering van de Broek te Sint-Kruis, en Tussen beide Zwenen in het aanpalende Koolkerke) hier en daar, vooral in de Westhoek, behouden gebleven. Het is zelfs een feit dat éézelfde perceel land voor een deel tot het Proosse («up sproefs»)¹⁴ behoort, terwijl het ander deel Sijseels gebleven is. Deze verdeling wordt in de ommelopers en rekeningen van beide heerlijkheden genoteerd en soms betwist¹⁵. De later droog gekomen watering van de Broek¹⁶ werd de

11. O.C.M.W.-archief Brugge (OCMWB), Broek, a° 1412 : «tusschen den Pypwege ende den Oostdyck» ; RAB, Cart. St.-Kruis, f° 66, a° 1373 : «tote an den Oostdijc».

12. Oorkonde bewaard op het archief van het bisdom te Brugge. Zie : L. GILLIODTS-VAN SEVEREN, *Coutumes de la Prévôté de Bruges*, (Brussel 1887), dl. I, 7-8 en dl. II, 10 ; M. GYSSELING & A.C.F. KOCH, *Diplomata Belgica ante annum millesimum centesimum scripta*, (Brussel 1950) ; 297.

13. L. GILLIODTS-VAN SEVEREN, a.w., dl. II, 10. Archief Bisdom Brugge (ABB), St.-Donaas, oorkonde a° 1317 : «binden Spickere» ; RAB, Proosse, nr. 1288, 230 : «Den hove ende goede ten Spikere» (a° 1317).

14. ABB, St.-Donaas, doos 19, oork. 117 : «binder prochie van Sinte Cruus up sproefs» (a° 1317).

15. RAB, fonds D'Hoop, nr. 87 (a° 1497).

16. ABB, St.-Donaas, oork. nr. 95 : «noordalf Riquards lande F. Willems uten Broeke» (a° 1289).

noordoosthoek van het Sijseelse. Verder zullen we zien hoe de Gemene Weidestraat in haar loop, doorheen de Watering van de Broek en van Beide Zwenen, op Sijseels gebied gebleven is.

De kapel van Gera aan de rand van de zandstreek, op een van de hoogste punten van de parochie — meer dan 7 m — opgetimmerd, stond tegenover de bifurcatie — *de geer*¹⁷ — van de hoofdweg of *Aardenburgsche heerweg*. Vanaf deze splitsing vertrekt de *Noorderen* of *Nederen Aardenburgsche weg* — de zomerweg — om een boogscheut verder oostwaarts parallel te lopen met de hoofdweg, de *Zuuderen* of *Hooghen Aardenburgsche weg* — de winterweg¹⁸. In tegenovergestelde richting worden beide wegen als de *tween Bruxschen weggen* aangeduid¹⁹. De hoofdweg, de oorspronkelijke heerweg langs de «Bergen» is de zuidergrens voor de watering van de Broek en tevens de noordergrens van *de stede ende parcke van Male* geworden²⁰.

De *heerweghe die stretten Dammewaert* (1412) of de Polderstraat werd later van de noordelijke Aardenburgse weg afgetakt om de nieuw gestichte stad Damme te bereiken²¹. Van de hoofdweg zijn ook de voornaamste west-oostwaartse wegen in de zuidelijke helft van Sint-Kruis met een spitse hoek afgespleten; dit zijn: a) de oude Sijselestraat «ten Sprietweghe scheidende den heerwech van Brugge naer Male ende naer Sijsele»²², b) de Maalse weg of de latere zgn. Antwerpse heerweg²³, c) de Brierversweg naar Sint-Laureins²⁴.

17. Geer = een spits toelopend stuk land waar twee wegen uiteenlopen (mededeling Prof. M. Gysseling); ABB, St.-Salvators, cart. f° 150: «due mensurae dicuntur *gheer*» (a° 1268).

18. RAB, Cart. St.-Kruis, f° 35: «den zudersten Ardenbuerghxen weghe» (a° 1370); Id., f° 66 v: «den hoghen wech van Ardenbuergh» (a° 1373); RAB, Proosse, nr. 1228, f° 57: «Nederen Ardenburchschen wech» (a° 1429); Idem, Proosse, nr. 1231, f° 148 v en 149 v (a° 1448).

19. RAB, Cart. St.-Kruis, f° 15 v: «tusschen den tween Bruxschen weggen» (a° 1367).

20. RAB, zie ommeloper Watering van de Broek en ommeloper Male.

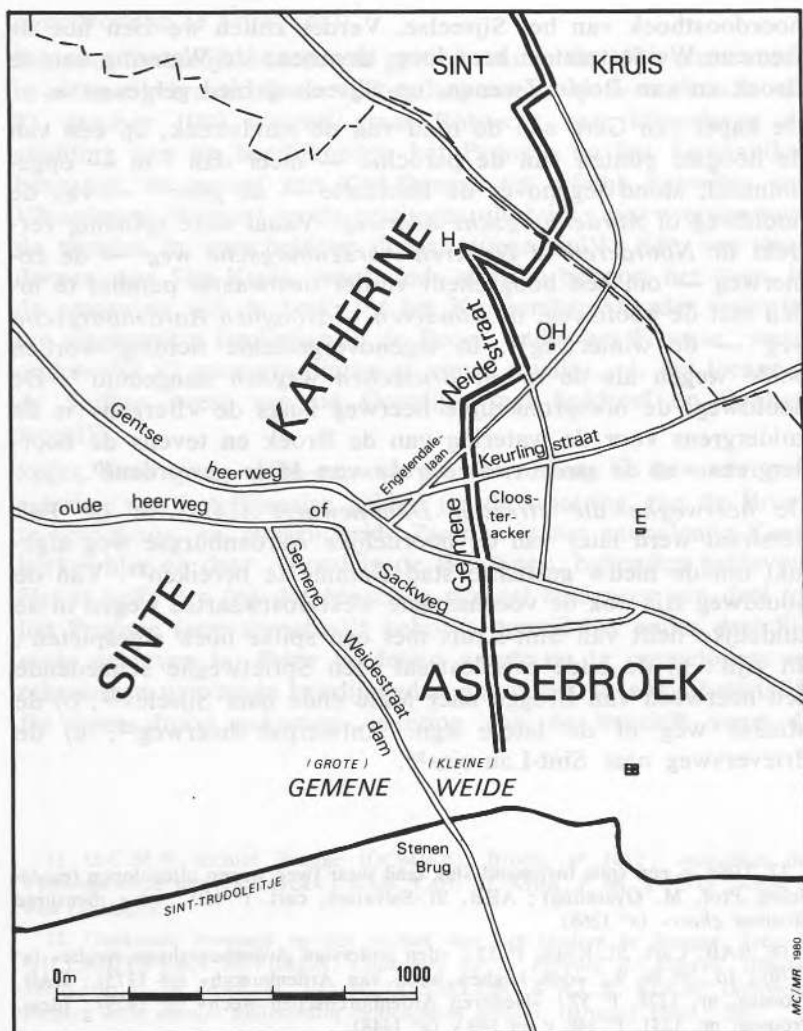
21. OCMWB, St.-Janshospitaal, doos 13-14, oork. a° 1412.

22. OCMWB, Magdalena, oork. 1241, a° 1562.

23. RAB, Male, reg 45, 4.

24. ABB, Cart. St.-Salvator, f° 123 v, a° 1283.

De Gemene Weidestraat op het Sijseelse

De Gemene Weideweg te Assebroek.

Sedert de 11de eeuw stond Brugge in contact met de zee langs een kanaal, het *Oude Zwin*, dat aan de Koolkerkse poort in verbinding stond met de oude Reie, om in noordoostelijke richting over Koolkerke en Eiesluis te Westkapelle de open zee te bereiken²⁵. Na de Duinkerke-3B-transgressie werd ten zuiden van het Oude Zwin een tweede waterloop, de *Zuudreije*, gegraven. Na de grote Zwindoorbraak rond 1134 had men immers spoedig ingezien dat het Zwin slechts tot Damme voor de scheepvaart bruikbaar zou zijn. Daarom werd van Brugge naar Damme een kanaal gegraven dat de Reie te Brugge, langs deze nieuwe waterloop, door een sluis met het eigenlijke Zwin verbond²⁶.

Het kanaal Brugge-Damme werd kortweg de *Roye* of *Reye* genoemd, of, in tegenstelling met de noorderlijke waterloop, als *Zuudreie* aangeduid. In 1437 lezen we zelfs «*de nieuwe vaerd vander Zuudreie*»²⁷. Bij het situeren van de percelen land maakt men wel onderscheid tussen «*de Noorddyc*» — het Oud Zwin — en «*de Zuuddyc*» — de *Zuudreije*²⁸. A° 1314 worden beide waterwegen als «*Tusschen de Oude Suene ende Nieuwen*» aangeduid. De driehoek door beide waterlopen afgesneden is gekend als «*de watering Tusschen den twee Zwenen*»²⁹.

De Zuidreie vormde wel de nieuwe noordelijke grens voor de parochie Sint-Kruis, doch in de spitse westhoek «*Tusschen beide Zwenen*», bij de Speipoort van de stad, bleven nog negen gemeenten Proostland tot de oude parochie behoren: «*... van twee ymeten sprooslands lichtelic min of meer liggende in die prochie van Sinte Cruus buten Speykine tusschen den ouden suene ende den nieuwen*» (1314). De grens van dit overgebleven parochiegebied (op Koolkerke) wordt in de ommeloper aangeduid «*... daer een steenen cruce plachte bij te staene*»³⁰.

25. A. VERHULST, *a.w.*, 32-33.

26. J. AMERYCKX, *Ontstaan en evolutie van het Zwin*, 107-108; Id., *Het Oud Zwin in Biekerf*, 55 (1954) 84-85.

27. RAB, Proosse nr. 1229, a° 1437, 20 v.

28. Id., nr. 1229, a° 1437; 20 v.

29. ABB, St.-Donaas, oork. a° 1314.

30. RAB, Proosse, reg. 161, f° 580-81, a° 1646-48; Id., Proosse, nr. 218 B, f° 7, a° 1688.

Door het graven van het kanaal Brugge-Damme werd de loop van de Gemene Weidestraat wel onderbroken, doch de weg bleef aldaar op Sijseels gebied behouden ; hij wordt onder de benaming «*Zomerweg*» geciteerd. Het Sijseelse bleef er beperkt tot enkele lenen en kleine percelen : in totaal 21 gemeten en 23 roeden. Daarbij valt op hoe in die noordhoek tussen het Oud Zwin en de Gemene Weideweg, soms éézelfde perceeltje versnipperd ligt onder twee, ja zelfs drie verschillende gebieden³¹.

Tot zover deze algemene samenvatting over de toestand van de in cultuur gebrachte waddenvlakte in het noorden van Sint-Kruis en het zuidoosten van Koolkerke. Ze vormt het kader waarin we nu de Gemene Weidestraat rustig en zonder onderbreking zullen kunnen volgen.

De Gemene en Loweiden en de Gemene Weidestraat

Tot de heerlijkheid Sijsele behoorden vijf gemene weiden — nog algemeen bekend — op de grens van een aanpalende parochie gelegen : het *Maleveld* te Sint-Kruis, het *Sijseleveld* te Sijsele, het *Beverhoutsveld* te Oedelem, de *Loweide* te Oedelem en de *Gemene Weide* te Assebroek langs het Sint-Trudoleitje³².

De legende van de milde juffrouw van Beveren, die oorspronkelijk bij het Beverhoutsveld hoorde, werd door de gebruikers van de vier andere gemene weiden overgenomen ; ze zijn immers allen overtuigd dat de Weide aan de inwoners toebedeeld was als voedsel voor hun beesten. Zoals de leden van het Beverhoutsveld liet het bestuur van de Gemene en Loweiden te Assebroek uit dankbaarheid een jaarlijkse mis celebreren : «een goddeliken dienste ghedaen tot laevenisse van de ziele van de donatrice van de Ghemeene ende Loode weede, zijnde een ordinaire jaerghetijde»³³. Het vroeg middeleeuws gemeengoed waar

31. RAB, *Vrije*, nr. 15.584 ; *Ommeloper Sijseelse*, 308-309, a° 1668 ; *Id.*, Aanw. 3610, Tussen beede Zwenen, a° 1503 ; *Id.*, Aanw. 3673, watering van Romboutswerve, a° 1609. W. WINTEIN, *Kaart van de oude gemeente Koolkerke met een bijhorende historische schets tot 1850 in Rond de Poldertorens*, 7 (1965), nr. 1.

32. M. CAFMEYER, *De Gemene Weiden op het Sijseelse in Biekorf*, 53 (1952) 27.

33. Arch. Gem. Weide, rek. a° 1719, 234.

we in deze bijdrage aandacht aan besteden, bestaat uit twee bijeen horende delen : de *Gemene Weide* te Assebroek en de *Loweide* te Oedelem³⁴. De *Gemene Weide* heeft een oppervlakte van 51 hectaren, 58 aren, 10 centiaren. Op het kadastraal plan van Assebroek beslaat ze ten eerste : Sectie C, de nrs. 314, 315, 316, 359 en 363. Dit is de zgn. Grote Weide, ten zuiden grenzend aan het Sint-Trudoleitje en ten noorden palend aan een landweg die van de Weidestraat naar de Michiel van Hammestraat loopt en rechtover de Vredestraat uitkomt. Verder beslaat ze nog : Sectie B, de nrs. 24, 25, 26, 52, 54, 55, 56 en 188, 196. Dit is de zgn. Kleine Weide tussen de Michiel van Hammestraat en de Meersenstraat. De nrs. 188, 196 lopen in een lange «string» naar het Beverhoutsveld, en staan in de oude rekeningen als de Lange Hage bekend³⁵. Tenslotte is er nog : Sectie A, nrs. 365 en 374bis ; dit zijn twee baanvakken uit de *Gemene Weidestraat* in het noorden van Assebroek.

De *Loweide* op de gemeente Oedelem, bij de noordoostgrens van Assebroek, heeft een oppervlakte van 30 ha 93 a 10 ca ; volgens het kadastral plan is dit Sectie A, nrs. 35, 36, 46 à 57.

Dit maakt voor beide weiden een totale oppervlakte van 82 ha 51 a 20 ca, of in oude maat berekend : 186 gemeten 1 lijn 56 roeden³⁶. Deze cijfers ontleen wij aan de belangrijke geschiedkundige studie van J.O. Andries. Op een klein verschil na kwamen wij ongeveer tot dezelfde totale oppervlakte voor wat Assebroek betreft ; de oppervlakte van de *Gemene Weidestraat*-vakken te Sint-Kruis werden hier niet berekend³⁷.

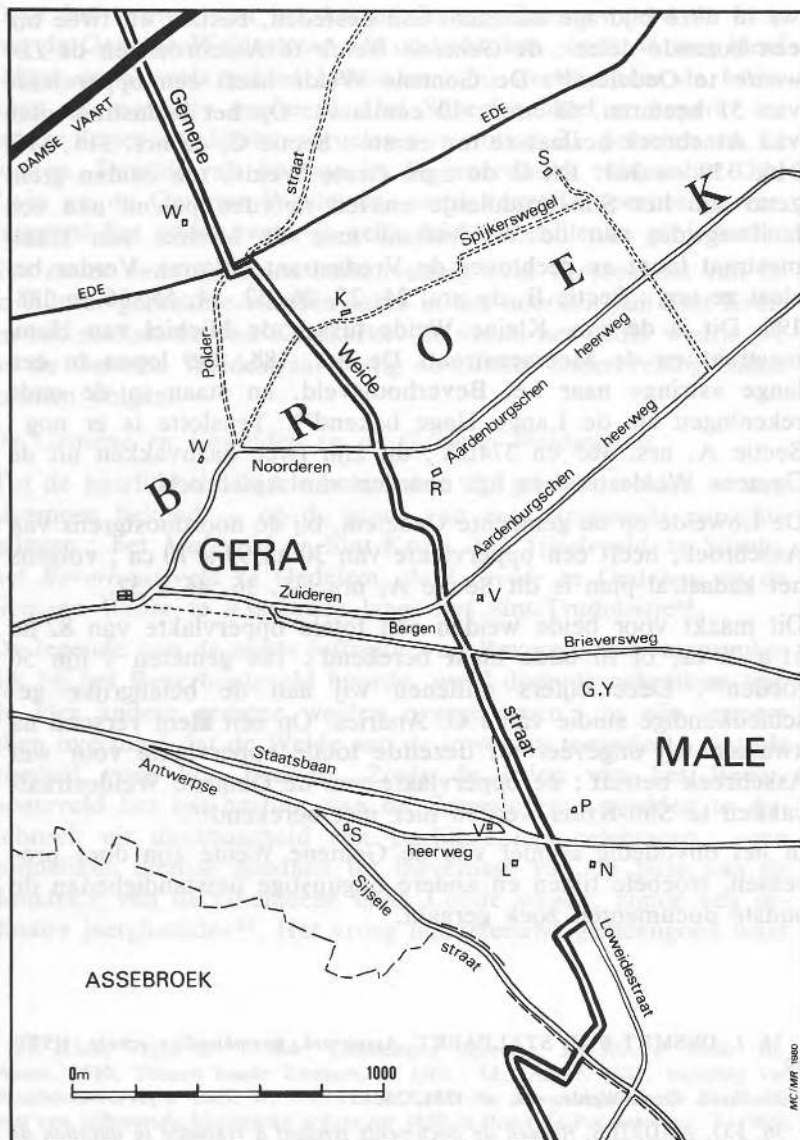
In het onvolledig archief van de *Gemene Weide* zijn door processen, troebele tijden en andere ongunstige omstandigheden de oudste documenten zoek geraakt.

34. J. DESMET & H. STALPAERT, *Assebroek, heemkundige schets*, (1950), 39.

35. Arch. Gem.-Weide, rek. a° 1751, 26.

36. J.O. ANDRIES, *Recueil de documents tendant à résoudre la question de propriété des Gemeene et Loo-weiden situées à Assebroeck et Oedelem lez Bruges in Hand. Soc. Em.*, (1879), 141, 162-163.

37. De heer H. Vancaillie, directeur van het kadaster, was zo vriendelijk mij te helpen bij de opzoekingen.

De Gemene Weideweg te Sint-Kruis.

Vanaf het laatste kwartaal van de 16de eeuw wordt verwezen naar een verzameling van de «*houde lyttragen*» en brieven. In een kanttekening van de rekening 1573-1575 lezen we : «ghelast als bij de voorgaande rekenijnghe omme te copene eene *kiste* daer jnne men legghen zal alle de *letraigen* concederende de ghemeene weede met haere appertenancen ende daertoe drije ofte viere sluetels, welcke kiste men stellen zal in de kercke te Assebroucke»³⁸. Dit was een raadgeving van Mr. Pauwels van de Rijne, die ook zorgde dat de amman van Sijsele zou maken «ende copieren diveersche ordonnancen, octroijen ende *prevelegen* omme te leveren in handen van de commissarissen». Tijdens een of ander proces moest de ontvanger «diveersche keeren helpen opzoeken de *bescheeden* van de ghemeene weede ... bij ordre van hooftman ende amborghers»³⁹.

In 1719 wordt alles geborgen in «een *coefer* waer jn berresten de pampieren van deze weede». De koffer wordt in 1751 vervangen door «een *archive* ten dienste van de Ghemeene ende Loode-weede». Na hier en daar «een *standt*» te hebben gehad is het eindelijk in 1755 naar de pastorie verhuisd alwaar het in 1841 nog berustte ; later werd het archief in het Pannenhuis — vergaderplaats — bewaard⁴⁰.

Bij zijn opzoekingen gewaagt J.O. Andries van «... différentes copies trouvées dans le *pêle-mêle* des archives de l'administration des hooftmans»⁴¹. Thans liggen de overgebleven documenten van dit archief bewaard in een grote kast ten huize van sekretaris A. Rolly, die ons behulpzaam de gevraagde documenten bezorgde.

De twee oudste oorkonden door Andries uitgegeven zijn sindsdien eveneens verdwenen, men weet niet hoe. De eerste is een akte van Hertog Karel de Stoute (12 juli 1475) ; de andere, even belangrijke oorkonde werd door Keizer Karel verleend (3 augustus 1553). In beide documenten wordt het eeuwenoud recht van de aanborgers uitdrukkelijk erkend en bevestigd.

38. Arch. Gem. weide, rek. 1573-1575, f° 2 v°.

39. Id., rek. 1760, f° 14.

40. Id., rek. 1719, f° 266. - id., rek. 1751, f° 37. - id., rek. 1841, f° 6.

41. J.O. ANDRIES, a.w.

De Gemene en Loweiden zijn een oud, «vrij, proper ende eyghen ghesuccedeert goet» (1553), dat onverdeeld aan de afstammelingen van bepaalde families toebehoort — «toegheherfden ende *ambuerdeghe*», «ghemeene *annegheboren*» of aanborders genoemd⁴². Om als aanborger aanvaard en «te boucke ghestelt» te worden moet men in rechte lijn langs vaderlijke of moederlijke zijde van een aanborger afstammen en daarom «met drye wetteghen amborteghe mannen ... te verclaersien bij eede ... preuven bringen van zyn vrydom». Het was bij de pastoor dat men zich liet inschrijven «met name en toename», en «verhoofdgelt» betaalde⁴³.

De «ghemeene angheboren ... seere ghemultipliceert ende vermeerst ... wonende in diversche plecken» (1475), werden jaarlijks bij kerkgebod tot de generale vergadering en het aanhoren van de rekening uitgenodigd: «Ghedaen ter prochies van Assebroucke, Hoedelem, Oostcamp, Beernem, Ste Michiels, Ste Cruys ende Ste Catharina». De rekening werd gedaan «ter presentie van den eerw. heer pastoor van Assebrouck ende den bailliu der heerlicheide van Sisxele». Op de algemene vergadering (1574) werden een opperhoofdman en vier hoofdmannen gekozen om samen met de aanborders dit gemeengoed te besturen. Zij moesten «*de costumen ... possessien ende rechten ... beschudene ... eist noodt bij wegghen van justicie*». Zij maakten ook de jaarlijkse «*rolle van de beesten, zoo koyen ende peerden ghepastureert ...*»⁴⁴, en stelden het «schatgheld» vast per koe of paard die «garssen jnde selve weede» (1616). Dat schatgeld kon hoger of lager liggen volgens de noodwendigheid.

Vóór het in cultuur brengen in de tweede helft van de 19de eeuw hadden de aanborders nog steeds het recht om, tegen een kleine vergoeding, hun beesten in de Gemene Weide te laten grazen; heden nog mogen zij een perceeltje land aan voordelige prijs gebruiken.

In de 19de eeuw heeft de hogere overheid getracht het eigen-

42. Arch. Gem. weide, rek. 1676; id., rek. 1579, f° 1 en 1 v.

43. RAB, fonds Sijsele, nr. 225, f° 3 en 10: *Costumen ... van de Ghemeene Weede*.

44. Arch. Gem. weide, rek. 1719, f° 13.

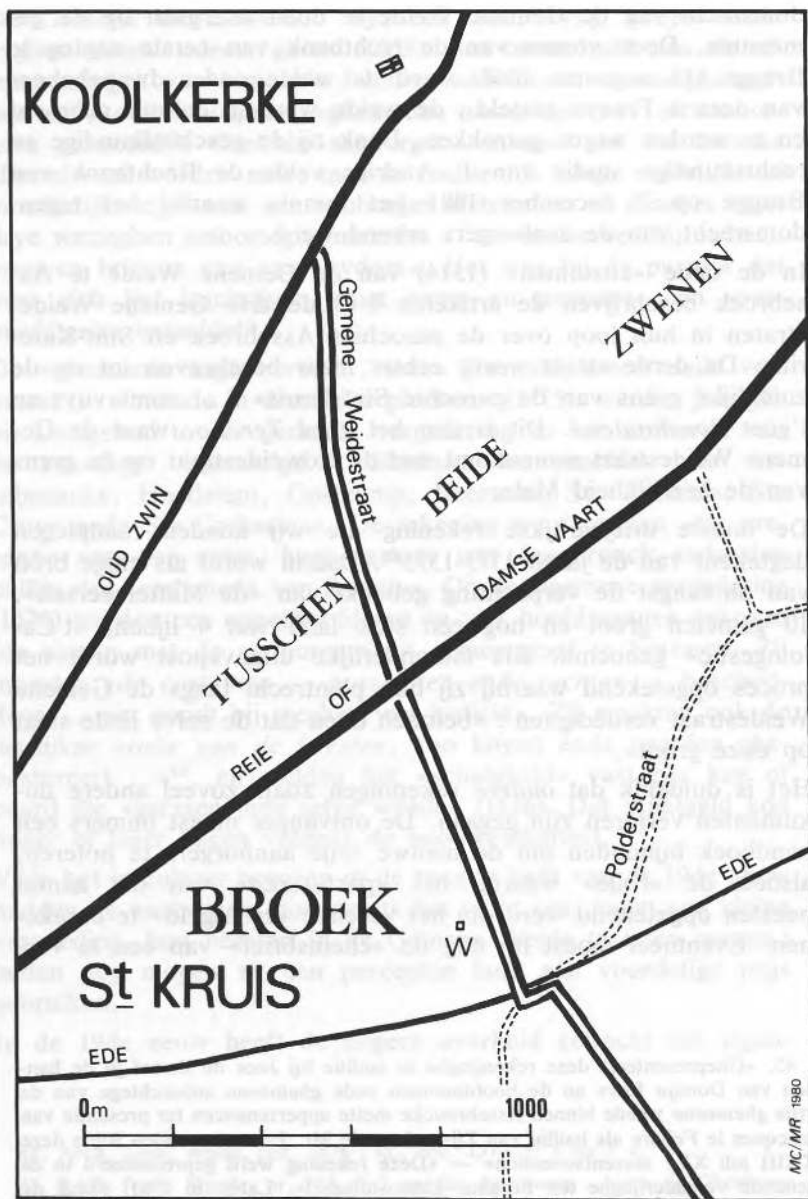
domsrecht van de Gemene Weide te doen overgaan op de gemeenten. Door vonnis van de rechtbank van eerste aanleg te Brugge (11 augustus 1868) werd de weide onder dwangbeheer van notaris Fraeys gesteld; de weide werd in cultuur gebracht en er werden wegen getrokken. Dank zij de geschiedkundige en rechtskundige studie van J. Andries velde de Rechtbank van Brugge op 7 december 1881 het vonnis waarbij het eigendomsrecht van de aanborders erkend werd.

In de oude «costumen» (1514) van de Gemene Weide te Assebroek beschrijven de artikelen 9-13 de drie Gemene Weidestraten in hun loop over de parochies Assebroek en Sint-Katerine. De derde straat wordt echter maar beschreven tot op de zuidelijke grens van de parochie Sint-Kruis: ... comt vuyt an t'goet *Bouchouten*. Dit is aan het goed *Ter Lo*, waar de Gemene Weidestraat samenkomt met de Loweidestraat op de grens van de heerlijkheid Male.

De oudste driejaarlijkse rekening die wij konden raadplegen dagtekent van de jaren 1573-1575⁴⁵. Daarin wordt als enige bron van ontvangst de verpachting geboekt van «de Mattemeersch», 10 gemeten groot en nog een stuk land van 4 lijnen, «t Caloingestic» genoemd. Als uitzonderlijke uitgavepost wordt het proces opgetekend waarbij zij hun plantrecht langs de Gemene Weidestraat verdedigden: «betooch doen dat de zelve linde staat op onze gront».

Het is duidelijk dat *oudere* rekeningen zoals zoveel andere documenten verloren zijn gegaan. De ontvanger moest immers een handboek bijhouden om de nieuwe vrije aanborders te noteren, alsook de «rolle» waarop het «pastureren» van het aantal beesten opgetekend werd om het vereiste «schatgeld» te berekenen. Eventueel moest hij nog de «cheinsbrief» van een te ver-

45. «Ghepresenteert deze rekenijnghe in auditie bij Joos de Zwaef in de handen van Domijn Loys an de hoofdmannen ende ghemeene anburchtege van de vrije ghemeene weede binnen Assebroucke mette appertenancen ter presentie van Jaecques le Febure als bailliu van Zijssele ende Mr. Pauwels vanden Rijne deze XXIII juli XVc sessentseventich» — «Deze rekening werd gepresenteerd in de generale vergaderijnghe ten Berghen ghecostumeert». Later, in 1761, wordt de algemene vergadering gehouden in «eene tente»; kort nadien werd de bekende herberg Het Panhuis als vergaderruimte gebruikt.

De Gemene Weideweg tussen Sint-Kruis en Koolkerke.

pachten straateinde bewaren. Uit de 17de eeuw zijn cijnsbrieven voorhanden waarbij straten of straatvakken (meestal door de aangelande eigenaar of door een Brugs burger) gepacht worden, vermoedelijk als hooi- of weiland voor hun paarden; te Assebroek worden ze ook als schaapsdrijf genomen. De «cijns» wordt minstens voor drie jaar aangegaan en kan variëren van drie tot 29, 50, 60, 80 en zelfs 99 jaar.

De boven genoemde oorkonde van het jaar 1475 duidt, zonder in bijzonderheden te treden, de ligging van de Gemene Weide aan; met enkele algemene termen verwijst zij naar de Gemene Weidestraten: «... ende vande wegen ende andere toebehoorten van de voorseyde weede».

Vooraf werd er uitdrukkelijk op gewezen dat «... huerlieden voorsaeten toegeërfht hebben ... also lange tijden daer geen memorie en is van der contrarien»⁴⁶.

De latere oorkonde (1553) verwijst eveneens naar de toebehoorten: «... vry ende ambuerdich zynde inde zelve weide met hueren toebehoorten». In beide oorkonden wordt de *Loweide* niet vernoemd; nochtans verwijst een citaat (1327) uit een akte van de Bogardenschool naar beide weiden: «Parochie van Assebrouc in die Ghemeene Weede, die Loweede»⁴⁷. Zelfs op het einde van de 13de eeuw worden percelen land reeds gesitueerd «jnde Lowede»⁴⁸. De rekeningen van de Gemene Weide citeren deze weide pas voor het eerst in het begin van de 17de eeuw.

Om beter aan te sluiten met het einde van de Gemene Weidestraat zoals ze in de Statuten van 1514 beschreven is, volgen wij eerst de «verdonkerde» Loweidestraat tot op de grens van Sint-Kruis en Male. De Loweidestraat vertrekt uit de noordwesthoek van de Loweide, bij de grenshoek van de aanpalende parochies, om noordwaarts over de oude Sijselestraat — grens Sint-Kruis — langs de Warande van Male te lopen. Op dit kruispunt werd in 1683 een paalsteen geplaatst, daar waar vier parochies van de

46. J.O. ANDRIES, a.w., 143, Document I.

47. K. DE FLOU, *Woordenboek*, IX, kol. 948.

48. OCMWB, oork. 62, a° 1276: «Willem vander Loe, ... schepen vanden Zieceelschen»; Id., oork. 247, a° 1296: «... vorseiden lande liggen in de Lowede».

heerlijkheid Sijsele elkaar raken : Oedelem tegenover Assebroek, en Sint-Kruis met de noordelijke grens van Sint-Katerine⁴⁹. Voorbij de Warande wordt de Loweidestraat de grens van de «stede ende parcke van Male», loopt op de scheiding tussen het grafelijk domeingood en het leengoed *Ter Lo* : «den hove van der Lo neffens den wege die gaet ter Loweede waert» (1372). Later wordt de hofstede naar de naam van de eigenaar ook *Bouchoute* genaamd⁵⁰. Het is opvallend hoe de Gemene Weidestraat, bij het goed *Ter Lo*, plots met een rechte haak oostwaarts omkeert, om samen met de Loweidestraat tot één straat te versmelten in de richting noordwaarts. Dit laat ons vermoeden dat deze laatste straat de oudste van beide weidestraten zou kunnen zijn.

In 1514 vermelden de Statuten de drie gekende vrije Gemene Weidestraten, welke uit de Gemene Weide vertrekken om elk in een verschillende richting te lopen. Zij worden wel *vrij* genoemd omdat het «... geen heerenstraeten noch schoustraeten noyt en waren» :

- 1) «D'een wech die strect vuyter voorseijde weede, voorbij de dreve van Rabaudenberch. Ende voort ... streckende alsoo over Daverloo driesch toebehoorende ter selver weede van Assenbrouck».
- 2) «Den andere wech compt streckende over Beversvelt ter Steenbrugge toe ende voortstreckende noortwaert tot anden Gendschen heerwech».
- 3) «Den derden die strecket in Assenbrouck ende voorover den herewech die van Ghendt compt streckende voorbij t'goed Hangherijen toebehoorende den cloostere vande Jacobynessen ende compt uuijt an t'goet Bouchouten».

Wellicht past hier een woordje uitleg bij iedere straat. De eerste straat, op haar volle lengte vercijsd, loopt vanuit de noordwest-

49. M. CAFMEYER, *Kaarten van de oude heerlijkheid van Sijsele in Biekorf*, 55 (1954) 57 ; Id., *Paalsteen op het Sijseelse opgegraven in Biekorf*, 57 (1956) 273.

50. Cart. Sint-Kruis, f° 7 : «Wouteren van Becoud keercmeester vander kerke van Sinte-Cruis» (1357) - Id., f° 82 : «... Wouters hof van Bochoute» (1372).

hoek van de weide voorbij Daverlo en de Lelie naar de Katelijnepoort ; ze is nog als de Weidestraat gekend.

Straat nr. 2 vertrekt van het zgn. «*Keelhecken*» van het Beverhoutsveld, loopt verder langs de zuidwestelijke grens van Assebroek over het Sint-Trudoleitje, met een *dam* over de Gemene Weide (Michiel van Hammestraat) om noordwaarts de vervallen Gentse heerweg (Molenstraat) te bereiken. Bovengenoemde dam verdeelt de Gemene Weide in een grote en kleine weide. De straat, vroeger het «*Beernems kasseitje*», is thans als de Michiel van Hammestraat gekend. De noordzijde van de grote Gemene Weide alsook de westkant van straat nr. 2 vormen grens voor de parochie Sinte-Katerine, in 1270 uit de Brugse O.-L.-Vrouwparochie gesplitst. Het is blijkbaar geen toeval dat oude weidewegen meer dan eens de grens vormen tussen twee gebieden.

Voor de derde straat volgen wij de oude weg zoals hij in de cijnsbrieven beschreven is. Deze lange (ca. 12 km) Gemene Weidestraat, het dichtst bij de kerk van Assebroek gelegen, vertrekt uit de noordoosthoek van de zgn. «*Kleine weide*» bij de hoogtelijn 5 m (de huidige Meersenstraat) om bij de Gentse heerweg (Astridlaan) ongeveer 8 m hoogte te bereiken, een hoogtelijn waarlangs zij op de gemeente Assebroek blijft lopen tot aan de grens met de gemeente Sint-Kruis.

Vanaf de Astridlaan doorkruist ze de Jacobinense landerijen van het klooster Engelandale tussen *Hoog Brabant* en de *Kloosteraker*, om bij het «*Cuerlijn straetken*» (1699) (Lorreinendreef) de parochie Sinte-Katerine te bereiken. Op de hoek van het kerkland van Sinte-Katerine, perceel 292, zwenkt de straat oostwaarts tot bij het beloop van de *Oude hofstede* met mote en ommeloop ; daar keert ze andermaal noordwaarts tot aan de hofstede *Hangherijen*, de latere hofstede *Velthem*⁵¹. Vandaar met een scherpe bek oostwaarts omkerend langs het *Chartreusen bos*, om tussen perceel 374 en de *ommeloo*p (perceel 375) die ze afzoot, met een rechte haak noordwaarts bij de Sijselestraat de gemeente Sint-Kruis te bereiken. Verder strekt ze tussen de

51. OCMWB, rek., nr. 500 - J. DE SMET & H. STALPAERT, *Assebroek, heemkundige schets*.

Braambilk van het goed *Ter Lo* en de *Kromme elleboog* naar de samenloop met de *Loweidestraat*, op de grens van het park van *Male* («entre Lo et Male», 1308), bij de *Maalse steenweg*⁵².

Zoals boven vermeld beschrijven de *Costumen* de straat nr. 3 niet verder dan de samenloop bij het goed *Ter Lo* of *Bouchoute*, waar ze met een korte haak de *Loweidestraat* bereikte (zie plan).

Vanaf dit samenlopen richt de *Gemene Weidestraat* zich noordwaarts doorheen *Sint-Kruis* tot aan de *Damse vaart*: eerst als grens voor het park van *Male*, langs het landgoed *Puidenbroek*, over de *Brieversweg* bij de *Male-galg*, tussen de *Bergen* door, naar de hoek van de *Zuideren Aardenburgschen heerweg* (*Moerkerkse steenweg*), bij de verdwenen herberg *Vogelenzang*, 5,86 m boven de zeespiegel.

Van hieraf loopt de weg doorheen *de watering van de Broek* op een lagere hoogtelijn (5 tot 4 m). Gekend als *Minneweestraat* kronkelt ze tussen het kerkland van *Sint-Kruis* en het landgoed *Rooigem* naar de *Noorderen Aardenburgschen heerweg* (vroegere *Leegweg*) bij *Duvelsdoorn*. Stilaan nadert de *Minneweestraat* bij het *Spijkerweghelkin* de 4 m hoogtelijn; aldaar wordt de straat eens bij uitzondering *Loostraat* genoemd, doch ze is doorgaans gewoonweg als *Zomerstraat* of *Landweg* geboekt⁵³. Als gewone landweg loopt de straat verder rechtdoor voorbij het kasteel *Karel Stroos*, later door de heer van *Lembeke* bewoond (thans opgeruimde grondvesten), tot aan de *Polderstraat*. Het laatste vercijsde straateinde, thans nog als *Gemene Weidestraat* gekend, loopt tot aan de *Damse vaart*⁵⁴.

Het is vanzelfsprekend dat het laatste einde van de *Gemene Weidestraat* door het graven van het kanaal «*Nieuw Zwin* ofte *Reye*» op het einde van de 12de eeuw voorgoed afgesneden werd

52. Cart. St.-Kruis, 82: «up de Woestine die leghet zuidoost vanden hoeve van der Lo, neffens den weghe die gaet ter Lo Weede waerd», a° 1372.

53. Oude wegen vormen zeer dikwijls de grens tussen parochies; men mag dan ook aannemen dat de *Sijselestraat* en de *Loweidestraat* ouder zijn dan het park van *Male*. - RAB, Proosse, nr. 1238, 161: «... streckende cum oosthende an de *Loostrate* ... cum westhende ant *Spijckers Weghelken*», a° 1500.

54. J. AMERYCKX & R. TAVERNIER, *Bodemkaart van België, Verklarende tekst bij het kaartblad Brugge 23 W*, (Gent 1958).

Tusschen den twee Zwenen ; de heerlijkheid Sijsele bleef echter nog in de buurt gebied behouden en de straatnaam is nog in gebruik.

In de watering *Tusschen beede Zwenen* — «en le paroche de Coelkerke entre le vies zwyn et le noviel» — bleven 14 percelen land west van de Gemene Weidestraat of Zomerstraat tot het Sijseels gebied behoren. Dit gebied is beschreven in het *LVII* begin van de ommeloper van Sijsele (1667), alsook in het *XXIII* begin van de watering van Romboutswerve⁵⁵. De Sijseelse percelen liggen in de watering verbrokkeld tussen het gebied van het Proosse en zelfs van het Vrije. Om maar een paar voorbeelden aan te halen : «een stuck cum suuthende an mher Frans. van Calloen *proostlant* ende mette de noordthende an sijn selfs *vrijlandt* ... ende metten oosthende ande *Somerstrate*» ; «Art. 13, mher Fransois van Calloen ande noordthende daeran ... 2 lijn[en] 40 r[oeden], daer van een lijne 42 r. *proostlant*, de reste *Syssele lant* tot 98 r[oeden]».

Men weet dat het gebied van de watering in «beginnen» verdeeld is. Welnu, in de watering van de Broek en Tussen de Twee Zwenen loopt de Gemene Weidestraat telkens tussen twee aanpalende beginnen, zodat het blijkt dat de richting van de straat in aanmerking genomen werd om een begin vast te leggen.

Zoals boven gezegd, werden in de 17de en 18de eeuw straatdelen vercijsnd, waarvan enkele volledige cijsbrieven bewaard gebleven zijn. Als bijzondere pachter vermelden wij de familie Vlamminck die, als aangelande bewoner van de hofstede het *Wal-leken*, gedurende bijna twee eeuwen hetzelfde straateinde tussen Polderstraat en Damse vaart in pacht had : «Laureins Vlamminck heeft van deze weeden in cheijmse eene straete of einde der zelve beginnende van de *Polderstrate* tot aan de *Damschen vaerd* voor negenentwintig jaeren ingegaan den 8en februarij 1816 voor de somme van (een pond groote courant) vijf guldens veertien cents en een derde sjaers».

Het klooster van de Jacobinessen van Engelandale op Assebroek — daarna pachter Pieter De Schepper — nam sommige straat-

55. RAB, Aanw., nr. 3765, 16.

delen in cijns als schaapsdrift voor de kudde : «Item is oock verpacht den 16en maerte 1719 aen d'heer Pieter Haesebrouck voor het clooster vande Jacobinessen *de Loode weede straete tot aen de Warande* voor de somme van lb. 0.4.0 grooten s'jaers ende dat voor drie achtereenvolghende jaeren alleenlijk maer om te bedrijven met sijne schaepen sonder eenich haut te moghen proffijteeren ofte eenighe schaede te moghen doen aen haut of boomen». — «Den selven dito is verpacht op de voorgaende kondijtien de ghemeene straete beginnende aen *de brugghe bij de groote ende kleijne ghemeene weede* (aan het Sint-Trudoleitje) ende eyndende aen de *Keleckbaille* (bij Beverhoutsveld) (perceel nrs. 188 en 196), soms de *Langhe Hage* (genoemd) ... voor het klooster als vooren om te bedrijven met hunne schaepen voor drie jaeren ten pryse van lb. 0.16.0 grooten s'jaers». — «Den selven dito ... de ghemeene weede strate beginnende aen de groote ende kleine ghemeene [weide] ende eijndende in den Ghenschen heerewech ... lb. 0.6.8 grooten»⁵⁶. De twee laatst verpachte straateinden vormen samen straat nr. 2 van de costumen, het nog gekend Beernems kasseitje.

Betreffende de cijns van straat nr. 1, naar de Katelijnepoort, geven wij hier een uittreksel van een cijnsbrief van het jaar 1743 : «... in cheynse ghegeven ... aen m'her Dominicus Copence ... erfachtig ridder van theyligh rijkck, schepen slants vanden Vrien ... eene straete loopende van aende baellie van de ghemeene weede tot aen de Catharinepoorte der stadt Brugge ... voor ... termijn van tneghentigh naer een volghende jaeren, teerste in te gaen prima 1743 ... jaerlicx ... te ghelden ende te betalen tot derthien schellinghen en vier grooten tsiaers ... Voorts ... is de cheynser verobligiert van te gheven de *liber passagie aen de ghemeene amborghers* ... dat den zelve cheijnser gheen recht en heeft ... aen de boomen die jeghenwordigh op de selve weedestraete sijn staende».

Weg nr. 3., de twaalf km. lange Gemene Weidestraat, welke grotendeels over zandige bodem loopt, hier en daar met struikgewas of brem afgezoomd, was omwille van haar lengte in

56. Arch. Gem. Weide, Copieboek, a° 1680, f° 10 : «straete loopende naer het Keelecken».

minstens zeven, zo niet acht straateinden verdeeld, waarvan de uiteinden in de grensstreek tussen Assebroek en Sint-Kruis niet altijd scherp afgetekend zijn.

1. Wij volgen eerst in het «Copieboek» de verpachtingen in de 17de eeuw, doch het eerste straateinde vanuit de Gemene Weide tot over de «Gentsche heerweg» ontbreekt ; wij beginnen dus met straatvak nr. 2.
2. «De straete loopende voor het clooster van *de Jacopinessen* en is niet verpacht midts het houdt op de straete vergrojt ten prouffijte van de weede, bij rekenijnghe 1680, dat vercocht zijnde 1674».
3. «De straete lopende van de voorgaende *straete naer Maelen* wordt gebruijckt bij Maeijen van Gent tot zes schellingen grooten tsaers, bij rekenijnghen wort geseijt te resteren tjaer 1680».
4. «De straete lopende van de *Vossesteert naer den Vogelensanck* wort gebruijckt bij Jaecques d'Haese tot 10 sch. gr. tsaers».
5. «De straete lopende van den *Vogelensanck tot aen de Leegewech* noordwaert, sijnde verscheijnst aen Jor. Pauwels Cobrisse» (op kasteel Rooigem) «voor 80 jaeren jnne gegaen 16 febr. 1650 voor vijf guldens tjaers, comt omme een cheijnsbrief danof sijnde gepasseert voor schepenen van Sijsseele...».
6. «De straete loopende van de voorgaende straete tot het *lant van mijn heere Lembeque*» (*tot Spijkers wegelken*) «bij voorgaende rekening 1680 wordt geseijt ontjaert van Daneel de Neve tot ende met 1675».
7. «De straete loopende vande voorgaende *naer de vaert*» (hoofdwatergang de Ede) «*voorbij het casteel van den heere van Lembeque*» (voorheen kasteel van Karel Stroos) «wort gebruijckt bij den selven heere die sonder tijttels verpachte overmidts hij die wroeger verscheinsde».
8. «De straete loopende voorbij *de hofstede daer Guille Mestdach* plagt te wonen» (het Walleken) «tot op de *Damsche Vaert* ende es niet verpacht tsoo bij rekeninghe 1680 wert geseijt».

Straateinde 7 bleef onverpacht omdat de heer van Lembeke «die wilt in eeuwigen cheijns hebben», en dat «de straete loopende lancxt sijne lande ende voorbij sijnen casteele aen hem niet en vermoghen vercocht te worden dan naer het vercrijgen van het octroj»⁵⁷. Het laatste straateinde (nr. 8) werd, zoals boven gezegd, later aan Vlaminck verpacht. De voorgaande pachter was : «meester Balthazar van Hamme, scholaster van de collegiale kercke van O.-L.-Vrouw in Brugge», die «in cheijns aenveert ... eene straete beginnende van aen de Polderstraete tot aen den Damenschen Vaert ... voor een tijdt van 29 jaer ... inganck genomen 8 febr. 1787». Straten nrs. 6 en 7» ... beginnende aen de Polder(straet) tot aen de cheijns van zijne hoogweerdigheijdt den bisschop van Brugge» (Leegweg bij Rooigem) werden vanaf 1787 voor 29 opeenvolgende jaren vercijsnd aen Jor. Charles vander Becke, heer van Cringen.

Het straateinde van de bisschop van Brugge (nr. 5) werd eerst vercijsnd aan jonker Charles Cobrysse, «rekenmeester van sijne majesteijts camer van Rekenijnghe», eigenaar van het kasteel Rooigem, «voor den termijn van 80 jaer», d.w.z. tot het jaar 1730. Na zijn overlijden werd het kasteel in 1720 verkocht aan de bisschop H.J. van Susteren en meteen werd de cijnspacht die nog tien jaar liep, door de bisschop overgenomen. Volgens een nota bij de beschrijving van dit kasteelgoed bedraagt de oppervlakte van dit kronkelend straatvak van *Vogelsensanck* (Moerkerkse steenweg) tot de Leegweg, 61 roeden, «... aengetrokken bij *die van de Gemeene weede ende es cheijnse*». In het bisdom wordt gevraagd «naer den cheijnsbrief waarmede die pretense erfvelijke cheynse belast is». De bisschop moet de aangelande eigenaars «vrije passage door de Gemeene-weede weg» verlenen⁵⁸.

Tijdens de Franse republiek wordt het Bisschopskasteel Rooigem door de kommissarissen openbaar geveild : «un château aboutissant ... à l'ouest le chemin de terre qui conduit vers la pâture commune d'Assebrouck» ... «le chemin de terre dit Gemeene weede straete». Het kasteel met toebehoorten wordt toegewezen

57. Arch. Gem. Weide, a° 1683, f° 4.

58. ABB, reeks D. 88, A° 1720.

aan «citoyen Jean Tailleur à Bruges pour commande la citoyenne Marie Vve Stappens» op 9 germinal an 6⁵⁹.

De nieuwe eigenares neemt het niet zo nauw met de vercijsde straat ; zij wordt door het bestuur van de Gemene Weide verplicht haar cijnsbrief voor te leggen : «Madame Stappens geld nog ... eene straete liggende op de gemeente van Ste Cruis waervan het beginsel nog niet en is gevonden». De hoofdmannen worden bij kanttekening op de volgende rekening «... andermael gelast ... van de gebruyker van deze cheyns te doen overbrengen den cheijnsbrief». Eindelijk werd in 1819 de nieuwe «cheynsbrief» voorgelegd welke uit twee delen is samengesteld : straatdeel I bij het Bisschopskasteel wordt onderbroken door het straateinde voor Puidenbroek (Bosdreef) dat aan Fransois Vermeire vercijsd was ; straatdeel II, was vroeger voor een termijn van 60 jaar verpacht aan wijlen de heer van Outrijve, kanunnik van Sint-Donaas : «... een straete liggende op de commune van Ste Cruijs en Sinte Catharine voor sestig jaeren ... de jaeren 1818 en 1819 zijnde het 59ste en 60ste jaer». Door deze twee straateinden samen in cijns te nemen had Mevrouw Stappens het langste straateinde dat sedert de 16de eeuw in cijnspacht genomen was.

Deze cijnsbrief — voor 29 jaren — met kanten en abouten beschreven, werd in verscheiden straateinden per *ellen* uitgerekend : hij vertrekt aan de *Gentsche heerweg* (Astridlaan) te Assebroek, loopt noordwaarts over de gemeenten Assebroek en Sint-Kruis tot aan de *zuideren Aardenburgschen heerweg* (Moerkerkse steenweg) bij Rooigem. De loop is gemakkelijk op het schetsplan te volgen. Betreffende het landgoed Rooigem lezen we in een kadastraal register van het jaar 1835 dat het kasteel met toebehoorten opgetekend staat op naam van : de Visart de Bocarmé Marie Jean.

Het bovengenoemd onderbroken straateinde bij Puidenbroek staat in het register (1849) op naam van Goupy de Beauvolers Adolphe. Een nota verbeterde echter : «C'est par erreur ... ce dernier *n'a pas de titre de propriété*. Suivant acte de Mtre

59. RAB, Vente des biens nationaux, nr. 18.

Claerhoudt du 19 mai 1849 les dites parcelles ont été données en bail pour 50 ans par le Gemeene Looweiden». Hetzelfde straat-einde werd nog in 1949 verpacht voor een termijn van 99 jaar aan de nieuwe eigenaar van Puidenbroek, Jean de Malingreau d'Hembise. De notariële akte beschrijft dit gedeelte als : «percelen braakliggende gronden gelegen te Sint-Kruis langs de Doornhutstraat, gekend bij het kadaster onder de sectie B, nummers 241 a, 240 a en 232 voor ene grootte van een hectare drie aren vijftig centiareen, palende noord de Brierversweg, oost de Malingreau d'Hembise, zuid de steenweg op Gent»⁶⁰.

Bij de opzoekingen in de kadastrale leggers is het opvallend dat in de oudste legger (\pm 1830) de percelen van de Gemeene- en Loweiden opgetekend staan als toebehorend aan «*Van Beveren, de erfgenamen*». Zou hiermede bedoeld zijn : *de Aanborgers* als erfgenamen van de milddadige donatrice, de *Juffrouw van Beveren* in de legende van de Gemene Weide ?

BESLUIT

Men kan zich afvragen wat er thans nog, na de grote verkavelingen en huizenbouw van de laatste veertig jaar, als eigendom van de eeuwenoude Gemene Weidestraat overgebleven is.

1. Tot de overgebleven eigendom behoort te Sint-Kruis in de Broek : sectie C, perceel 418 ; dat is de weg van de Polderstraat naar de Damse vaart.
2. Het bovengenoemd straateinde bij Puidenbroek, aan de Malingreau d'Hembise vercijsnd, in de verkaveling tussen de Brierversweg en Puidenbroek : in sectie B de oude percelen 241 a, 240 a, en 232.
3. Na het aanleggen van de Engelendalelaan vanaf de Maalse steenweg, rechtover Puidenbroek, verdween de Gemene Weidestraat west van deze nieuwe laan. Doch bij het grensgebied zuidwaarts, op de gemeente Assebroek, bleef een straateindje eigendom behouden bij de Oude hofstede : d.i.

60. Arch. Gem. Weide, cijnsbrieven.

sectie A 365, oorspronkelijk 56 aren groot, maar in 1963 voor een deel in de Sparrestraat opgenomen, zodat 10 aren in deze openbare weg verdwenen.

4. Nog op Assebroek, sectie A, perceel 374 a bis, bos. Dit strateinde, eveneens op het grensgebied, werd op 10 maart 1966 verkocht en werd staatsdomein met een oppervlakte van 27 a 90 ca, met de nota : «deze aankoop geschiedt om reden van openbaar nut, namelijk voor het oprichten van een Rijkskliniek en Opvoedingsgesticht». Tot nog toe bleef dit perceel onbebouwd liggen.

We hopen dat de herinnering aan de eeuwenoude straat voor het nageslacht mag behouden blijven in de benaming als *Gemene Weidestraat* voor de overgebleven strateinden te Assebroek, Sint-Kruis en Koolkerke.

3. BRUGGE EN HET RAYENTRIBUULEIN VAN HET ZWEN

De tijd voor Sint-Jansbrug, de voortvanger van Brugge, was op het einde van de 12de eeuw nog steeds een van de meest en veiligste handels- en vaarwaterwegen van de wereld. Ze lag op de bocht van de kustvermogen in het Zwin, aan de oostelijke oever van de Zwin, en was verbonden met de haven van het Zwin en de zee via de rivier, en nu leven met deze liggingen voor schepen, onderling met de haven van Brugge, de haven van Sint-Jans, het nabij de stad Brugge, waarvan de haven van de Zwin, dat naar het water oostelijk. Ze is nu een proces van een duidelijk aantal voorwerpen die ze laten in de stad Brugge. In de 13de eeuw van Brugge tekenen we zelfs soms het vervoer of schepen van Brugge. Hij is, als de toe-zich te brengen, komen met voortuigen en gebouwen die nu op het woeg te liggen, afgevoerd in het

